

Lanstyák Edit
felnőttoktatói tréner

- **Mit tehetünk a fogyatékkal élők hatékony fejlesztése érdekében?**
- **Nekem hová csengetnek be?**
- **Hogyan valósulhat meg az egy életen át tartó fejlesztés a fogyatékkal élők részére?**

A fogyatékoság legfőbb szabálya: „Semmit rólunk, nélkülünk!” Ez azt jelenti, hogy minden a fogyatékkal élő ember aktív részvételével történjék.

A fogyatékkal élők alapvető emberi jogai közé tartozik a művelődéshez, fejlesztéshez való jog. A legfőbb cél az, hogy a fogyatékkal élők kellőképpen be tudjanak épülni a társadalmi életbe, azaz szocializálódjanak. Ennek első feltétele, hogy információhoz jussanak, másodsorban pedig az, hogy meg tudják fogalmazni a véleményüket – ehhez pedig a kommunikációs akadályok leküzdése szükséges. Az egyik kritérium feltételezi a másokat. Ha nincs kommunikáció, kívül marad a társadalom, ha nincs társadalmi beilleszkedés (participáció), akkor nincsen szociális tapasztalatszerzés, nem lesz kommunikációs gyakorlat, ez pedig hátráltatja a részvételt a társadalmi életben.

A 21. században nagy szemléletváltás következett be, amely az akadálytalan életre elsősorban mint azonos emberi méltósággal rendelkező egyénre tekint, akik azonos szintű humán szükségletekkel rendelkeznek. Joguk van a tanulásához, a „normális életfeltételekhez”, az állampolgári jogai gyakorlásához, a megfelelő színvonalú életminőséghez.

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a társadalom felismerte ezeket a szempontokat, és a szakemberek keresik a jogérvényesítés lehetőségeit. A mozgásbeli korlátozás feloldására mára gyakorlattá válik az akadálymentesítés az iskolákban, hivatalokban, közlekedésben. A gyógy pedagó-

giai módszerek és segédeszközök segítségével, a kitartó és folyamatos fejlesztéssel pedig csodákat lehet elérni.

NÉHÁNY PÉLDA A BETAGOZÓDÁSRA

A magyarországi Bliss Alapítványnak Dr. Kálmán Zsófia által vezetett Segítő Kommunikáció-módszertani Központjában 2012-ben részt vehettünk olyan prezentációs előadásokon, ahol három súlyosan sérült fiatal tarthatta kommunikációs eszközhasználatával az előadását. Itt talákoztunk először a fejegér használatával, melynek segítségével nem volt szükség a kézre a számítógép kezelésénél. A Szibériából érkező Anton kezében tartott egy kétoldalas ábécét, mert hallott, de nem tudott beszélni. Szülei Budapestre költöztek fiukkal, mert itt találtak rá arra a fejlesztésre, amire a fiuknak szüksége volt. Anton megtanult két nyelven kommunikálni: magyarul, és amikor megfordította tábláját, oroszul mutatta a cirill betűk segítségével a választ. Hogyha szülei nem fejlesztették volna fiukat, akkor valószínűleg sohasem tudtak volna vele beszélgetni. A harmadik fiú többoldalas esszéket ír fejegér segítségével. A képzésben résztvevők számítógép segítségével és fejlesztőpedagógusok vezetésével idegen nyelveket is tanulnak. Sokféle AAK (augmentatív és alternatív kommunikációt segítő eszközök) eszköz létezik, amelyek a fejlesztésnél nagy hatékonysággal működnek. Azt

is mondhatnánk, hogy a szemüveges ember is egy speciális eszközzel, egy szemüveggel tud minőségi életet élni. Találjuk meg és biztosítsuk ezeket az eszközöket a rászorulóknak! Először is ez lenne a mi célunk is.

A FOGYATÉKOSOK OKTATÁSÁNAK KÉRDÉSEI

2014 szeptemberében került sor Csíkszeredán az *Együtt a fogyatékkal élőkért VIII.* megnevezésű konferencia megrendezésére. Témája a fogyatékkal élő gyerekek és fiatalok oktatásának kérdései voltak. „Nekik hova csengetnek be?” – merült fel a kérdés. Van-e helye egy fogyatékkal élő gyerekek az osztályközösségben? Milyen oktatási forma, módszer segíti leginkább fejlődését?

A konferencia jeles szakértők előadásaival és műhelymunkákkal lehetőséget biztosított arra, hogy a résztvevők megismerjék a szakmai fejlődés irányvonalait, új fejleményeit, lehetővé téve a párbeszédet, mások szakmai tapasztalatainak megismerését, új szakmai kapcsolatok kialakítását.

Régóta foglalkoztatja a szakembereket az akadálytalan élő egyének hatékony fejlesztése. A gyakorlatban azonban nem kis problémát jelent az, hogy a speciális akadálymentesített környezet kialakítása, valamint a speciális eszközök, módszerek alkalmazása jelentős anyagi ráfordítással jár. A pedagógusokat, szakembereket egyre jobban foglalkoztatja az a kérdés, hogyan lehetne az iskoláknak, intézményeknek az eddigénél jobban, hatékonyabban felkészíteniük a különböző fokban és módon sérült tanulókat, egyéneket. Ilyen hatékonyságnövelő eljárások közé tartoznak a szegregáció, az integráció, valamint az *inklúzió* terminussal jelölt irányzatok.

A tradicionális gyógypedagógiai gyakorlat az elkülönített, szegregációs formában, a fő fogyatékosági csoportban történő nevelés, fejlesztés intézményesített formája. Ezek a gyógypedagógiai intézmények általában a fogyatékkal élők otthonától távolabb helyezkednek el. Ilyenkor a gyerekeknek el kell szakadniuk szüleiktől, ezáltal további hátrányt szenvednek. Ez a helyzet elszigeteltséget, bezártságot eredményez – és már ebből a helyzetből adódóan sem élheti úgy a gyerek az életét, ahogyan a többiek. Ez az elkülönített nevelés antiszociálisnak mondható. A fogyatékkal élő tanuló izolálódik, nem kapja meg naponta a neki járó szülői, családi szeretetet. Ugyanakkor a szegregált oktatás bizonyos előnyökkel is jár. Ezekben a pedagógiai intézményekben speciálisan felkészült szakemberek biztosítják a képzést a fogyatékoság szerinti aránylag kis létszámú csoportokban. A fejlesztés folyamán a diákokat speciális eszközökkel és módszerekkel eredményesen tudják képezni.

Az integráció azt jelenti, hogy be kell fogadni egy enyhén mentálisan sérült diákokat egy olyan osztályközösségnek, ahol egészséges gyerekek tanulnak. Ennek az az előnye, hogy a gyerekek jó mintát kapnak egészséges gyerekek környezetében, és azt iparkodnak majd utánozni. Ennek megvalósításához az szükséges, hogy az iskola tanárai és diákjai is befogadják maguk közé a fogyatékkal élő diákokat. Leggyakrabban a pedagógus az, aki ilyen esetben meg tudja győzni a szülőket arról, hogy az egészséges gyermeküknek is előnyére válik az ilyen formájú oktatás. Egy befogadó, integrált osztályban az egészséges tanulók toleranciát tanulnak. Megtanulnak odafigyelni az elesettekre, értékrendjük helyes

irányban változik, jobbakká válnak emberileg. Minden eset más, és minden esetben egyénileg kell eldönteni az iskola megválasztását.

Az inkluzív iskola az integrált oktatás magasabb formája. Ez esetben a többségi iskolában a fogyatékkal élő diák felzárkóztatásához külön foglalkozások keretei közt kap felkészítést gyógypedagógusoktól (utazó tanárok). Az inklúziót egy gyerekközpontú pedagógia alapozza meg, ahol a tanár és szülő szorosan együttműködik. A tanulót saját individuális sajátosságainak megfelelően fejlesztik.

A MENTÁLISAN SÉRÜLTEK FELNŐTTOKTATÁSA

A mentálisan sérült emberek fejlesztésének legújabb formája felnőttoktatás révén valósul meg. 2011 és 2013 között Szlovákiában elsőként került sor trénerképzésre a mentálisan sérült felnőttek részére. Mindez a németországi fogyatékkal élők segítők „Lebenshilfe Bördeland” szervezet tapasztalatai alapján. Az „Út az önállóság felé” című program első részeként tizenegy tréner szerzett képesítést. Az Értelmi Fogyatékkal Élők Dunaszerdahelyi Társulásának képviseletében ketten vettünk részt ezen a képzésen. Elméleti tudásunkat igyekeztünk hamar átültetni a gyakorlatba. Ez idáig szervezetünkben három tréningorozat valósult meg. Az első tréning címe „Éld át a természet szépségeit minden érzékszerveddel!” volt, és negyvenórás terjedelemben valósult meg. A képzés szabad légkörben, barátságos hangulatban folyt. Nálunk nem volt olyan, hogy „muszáj”, csak fel volt ajánlva a lehetőség, különböző alternatívák formájában. Mindig az igényekhez igazodva folyt a foglalkozás. Sok motivációs játékkal, szabadon, vidáman. A résztvevők a képzés folyamán sok információhoz jutottak és szemléletesen kapták kézhez az anyagot. A feladatok érdekesek, tanulságosak, az egyén képességeihez szabottak voltak. A tréner és a képzésen részt vevők közösen fedezték fel az új dolgokat, sok-sok feladat megoldásával. A képzés folyamán elsődleges feladat volt a jó kollektíva és a kellemes, bizalomkeltő környezet kialakítása. Ez azért volt fontos, hogy a résztvevők a foglalkozáson felszabadultak és aktívak legyenek. A tréning folyamán mondanivalónkat egyszerű mondatokkal fejeztük ki, képekkel, piktogramokkal illusztrálva. A természetről szóló foglalkozást nagy részét kint a természetben tartottuk.

Az igényekhez igazodva valósult meg 2013 őszén az „Út az önállóság felé” című 50 órás tréning. 2014-ben pedig aktuálisá vált szervezetünkben a „Munkavállalásra való felkészítés” című képzés, melynek témái a következők voltak: személyiségfejlesztés, kommunikáció, munkaviszonyi piacok megismerése, esélyek a munkakeresésben, asszertív viselkedés gyakorlása.

Örömmel töltött el bennünket az, hogy a képzésre mindenki szívesen járt. Az egész csapatunk úgy működött, mint egy boldog család, ahová mindenki jó szívvel érkezik és biztonságban érzi magát. Mindenki elmondhatta a véleményét, és mindenki megtanulta a másikat türelmesen meghallgatni.

Tapasztalataink azt mutatják, hogy a mentálisan sérült felnőttoktatás ezen formája, amelyet gyakorlatban is kipróbáltunk, jól működik, és érdemes a továbbiakban folytatni és felkínálni másoknak is.